

POL 347: Hlavy států v Evropě
Listopad, 2015

LOTYŠSKO & POLSKO prezidenti

Tomáš Kajzar, Lenka Komůrková, Barbora
Lachmanová, Lenka Mašterová, Klára Vavrečková

LOTYŠSKO

- 1940 až 1991 Lotyšská sovětská republika
- 1991: nezávislost Lotyšska. Přesto vláda Lidové fronty
- 1993: první prezident Guntis Ulmanis
- 2015: Raimonds Vejonis
- V ústavním systému silná tradice přímé demokracie
- Základním zákonem Ústava z roku 1922, novelizována roku 1991 a 1998 (ve dvou novelizacích přidán katalog lidských práv a svobod)

VOLBA

- Nepřímá volba jednokomorovým parlamentem (Saeimou), musí ho zvolit většina poslanců (51) v tajném hlasování
- Délka mandátů 4 roky - prezident nesmí být znovuzvolen po 6 letech v úřadu
- Minimální věk pro zvolení 40 let, nelze zvolit kandidáta s dvojím občanstvím
- Není ze své činnosti odpovědný, vyžaduje se kontrasignace
- Prezidenta může odvolat parlament, v případě smrti či odstoupení je do konce funkčního období nahrazen předsedou parlamentu

FORMÁLNÍ PRAVOMOCI

- Právo zákonodárné iniciativy
- Může rozpustit parlament při schválení v celonárodním referendu, pokud referendum jeho návrh neschválí, je prezident odvolán a vypsány nové volby
- Může svolávat mimořádné schůze vlády a řídit je
- Zastupuje stát navenek
- Přijímá lotyšské i zahraniční diplomaty
- Může za podpory parlamentu vyhlásit válku a v době války jmenuje vrchního velitele ozbrojených sil
- Uděluje milosti (amnestii pouze parlament)

- Od roku 1993 se v úřadu prezidenta vystřídalilo pět politiků.
- Jako druhá prezidentka nezávislého Lotyšska byla zvolena žena, Vaira Vīķe-Freiberga
- Před Vejonisem zastával úřad vlády Andris Bērziņš, člen Svazu zelených a rolníků
- Kandidatura Vejonise prošla při tajném parlamentním hlasování až na pátý pokus, ze 100 možných hlasů získal 55 hlasů

Raimonds Vējonis

- ve funkci od 3. června 2015
- člen strany Zelených
- 2002: zastával funkci ministra životního prostředí a regionálního rozvoje
- 2014: ministrem obrany
- po prezidentských volbách se ve své první řeči zavázal k bezpečnostní ochraně Lotyšska (ve světle událostí na Ukrajině) a ke zlepšení a ochraně životního prostředí
- Je velkým stoupencem NATO

POLSKO

- Polsko je parlamentní republikou
- Funkci hlavy státu vykonává prezident. Jeho pravomoci i společenský význam jsou značně odlišné od pozice prezidenta v České republice
- Tento post většinou zastávají silné osobnosti
- V porovnání se středoevropskými prezidenty má polský prezident nejvíce pravomocí - velké množství kroků nevyžaduje kontrasignaci (versus konstruktivní vyjádření nedůvěry)
- Současným prezidentem je Andrzej Duda, který nastoupil do funkce v srpnu 2015 a nahradil tak Bronisława Komorowského

VOLBA

- Přímá a všeobecná volba
- Minimální věk pro zvolení je 35 let
- Funkční období trvá 5 let, může být zvolen maximálně 2x po sobě
- Volby se konají mezi posledními 100 až 75 dny prezidentského mandátu
- Konají-li se předčasné volby, pak musí být uspořádány do 14 dnů po ukončení prezidentského úřadu
- vítězí kandidát, který získá nadpoloviční většinu hlasů, pokud nikdo takový není, postupují do druhého kola dva kandidáti s nejvyššími počty hlasů z kola prvního

FORMÁLNÍ PRAVOMOCI

- Formální hlava výkonné moci
- Vyhláší volby do Sejmu a Senátu
- Mezi jeho pravomoci patří vyhlášení celonárodního referenda
- Po volbách do Sejmu má právo libovolného výběru kandidáta na premiéra
- Je také vrchním velitelem ozbrojených složek
- Z hlediska přijetí zákonů, disponuje právem veta, toto veto však může být přehlasováno $\frac{3}{5}$ poslanců za přítomnosti nadpoloviční většiny poslanců
- Má právo v krizových situacích rozpustit obě komory parlamentu a vyhlásit předčasné volby

REÁLNÉ POSTAVENÍ

- Můžeme rozdělit na dvě období, první mezi roky 1990 - 1997 a druhé od roku 1997 dodnes
- V prvním období se politický systém blížil k poloprezidentskému, díky silné osobnosti Lecha Wałęsy
- Tento efekt posílněn malou ústavou z roku 1993
- Změna nastala s vítězstvím Alexandra Kwaśniewského v roce 1995
- Podporoval spolupráci s vládou, tato změna podpořena přijetím ústavy v roce 1997
- Držel se v rámci ústavy, nepokoušel se o posílení pravomocí hlavy státu

Andrzej Duda

- 2006 - 2007 pracoval na Ministerstvu spravedlnosti, kde měl na starosti legislativu, mezinárodní spolupráci a proces informatizace soudů
- od roku 2008 prezidentským poradcem Lecha Kaczyńskiego
- 2014 - 2015: poslancem Evropského parlamentu
- je nejmladším současným prezidentem v Evropě
- v úřadu teprve krátce
- rozpor s vládou na téma uprchlických kvót
- kontroverzní milost pro Mariusze Kamińskiego

ZDROJE

- <http://www.amo.cz/publikace/prezident-v-polsku--pravomoci-tradice-a-osobnosti.html#.VkoPmHYveM9>
- Ústava Polské republiky, Ústava Lotyšské republiky
- PEHE, J. *Postavení prezidenta, jeho kompetence*. Dostupné z: <http://www.pehe.cz/prednasky/2000/postaveni-prezidenta-jeho-kompetence>. Citováno 20.11.2015.
- KOPÉC, G. *Úřad prezidenta v ČR a Polsku – ustanovení do funkce, postavení a kompetence*. Diplomová práce. Brno, 2013. Vedoucí práce: prof. JUDr. Jan Filip, CSc.
- <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/polsky-prezident-ma-vyhrady-k-delbe-migrantu-v-eu/1262486>
- <http://natemat.pl/162209,co-tak-naprawde-zrobil-mariusz-kaminski-przypominamy-za-co-zostal-skazany-byly-szef-cba>
- <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1621197-nova-premierka-szydlova-prioritou-je-bezpecnost-polek-a-polaku>
- PYTLIK, B. Výkonná moc v Litvě, Lotyšsku a Estonsku. Politologický časopis. 2002. Dostupné z: <http://www.politologickycasopis.cz/userfiles/file/2002/1/2002-1-13-Pytlik-V%C5%BEkonn%E2%80%A0%20moc%20v%20Litv%C5%8D,%20v%20Loty%C3%81sku%20a%20Estonsku.pdf>.
- NOVÁK, M. BRUNCLÍK M. 2008 *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. Dokořán. Praha

DĚKUJE ZA POZORNOST.